אורות — למלחמת הדעות והאמונות

משתוממים הם הרעיונות מפני שטף הדעות הזרות ההולכות ושוטפות, ביחוד דעות זרות של עבודות זרות. פורצות הן בשטף אל תוך המחנה, לוקחות לבבות רבים ומעותות את הדרכים, ומטות רבים מצעירינו מדרכי חיים לדרכי מיתה[1], המגינים על הדעות של היהדות מרימים קול צוחה, מבטלים את הדעות הרעות, מגלים את זיופם ושקרם ע"י בירור גדרי היהדות. אבל הדבר מסופק מאד אם בסגנון זה יעלה בידם להשיב אחור את מה שהחל להתפרץ כהר פרצים[2].

ביחוד, טועים הם המבקשים להגדיר את היהדות בהגדרות ידועות, מצד נשמתה ותכנה הרוחני, אף על פי שאפשר להגדירה מצד תוכן הגלוי והמוחש ההיסטורי שלה. היא כוללת כל בנשמתה, וכל הנטיות הרוחניות, הגלויות והנסתרות, צפונות הן בה בהכללה עליונה, כמו שכלול הכל באלהות המוחלטת[3]. כל הגדרה כזו לגבה היא קיצוץ בנטיעותיה ודוגמא[4] להקמת פסל ומסכה לשם הצביון האלהי. דומה הוא בזה ערך ישראל, הנושא היהדות בין העמים, לערך האדם בין כל הבריות. לבריות רבות יש יתרונות שאינם באדם, אבל הצירוף הכללי של הסגולות ועלית הרוחניות על ידם, להשכיל בשכל את השמוש של הכחות הכלולים בו בכח ובפועל, - זה עושה את האדם לחטיבה עליונה בעולם. כן ישנם עמים רבים שלהם כשרון מיוחד יותר גדול ממה שנמצא הכשרון ההוא בישראל, אבל ישראל, בתור התמצית של האנושיות כולה, מקבצים בקרבם את סגולות כל העמים כולם והן מתאחדות בתוכם בצורה אידיאלית קדושה, באחדות נשאה.

הסתכלות חודרת ביותר צריכים אנו למאורעות האלה, הסתכלות כללית ומקפת ועם זה חודרת עד לפנימי פנימיותן של כל המון הדעות ותכני הרעיונות האמוניים שבעולם.

כל גלוי רוח כללי לפי התגברות הכללות שבו כך הודאות מתחזקת בקרבו ולפי מדת ודאותו, כשם שאינו נותן מקום לספק, כך איננו מותר את זכותו לאחרים לשתפם עמו; הכלליות הודאות והיחוד תלויים הם זה בזה, למשל שיטות התכונה ← אסטרונומיה הישנות, שהיו חזיונות פרטיים מתפשטים רק על חוג גבול התכונה בלבד, היה הספק טמון בקרבם, עד שהיה מרגלא בפומייהו ← מרגלית בפיהם - שגור בלשונם של התוכנים, שתארי התכונה והנחותיה הנם רק למצא איזו הצעה לפתרון שנויי התנועות הרבים של הגרמים השמימיים ושאפשר שהפתרון יהיה באיזה דרך אחר. ומיום שחק כח המושך ← כח הכבידה החל לפתור את השאלות התכוניות, מתוך שהוא חזיון קוסמולוגי כללי, השליך מעליו את עבותות הספק, ומזה בא גם ההבדל השני, שהתכונות הישנות היו נוחות להשתתף אלה באלה, מה שאין כן התכונה החדשה, שמתוך תכונתה הכללית הודאית קנאית היא ואי אפשר שיאמר אדם לפתור קצת מחזיונות התכונה על ידי כח המושך ושאריתם באיזה פתרון אחר מתנועות גלגליות שעל פי הצעות התכונה הישנות. כן בהופעות הרוח, היתה האליליות סבלנית וההכרה של האחדות קנאית: מתוך היא כללית ולא פרטית, ודאית ולא מסופקת, הרי היא מיוחדת ולא משותפת, הכלליות אינה סבלנית על פי הצורה החיצונה של הסבלנות, אבל בתוך קנאותה נמצא גרעינה הפנימי של יסוד הסבלנות. הסבלנות החלשה, המחלשת את החיים, באה מתוך גלויי רוח פרטיים שאינם משוקים ← מלשון השקיה בטלה ← בטל של של הכלליות, והקנאות הממארת באה מתוך גסות רוח, המביאה לחשוב את גלויי רוח פרטיים שהם עומדים במעלת ההכללה

העליונה: מפני שהם רק גלויים פרטיים אינם יכולים להחיות את כל גוני הרוח שחוץ מחוגם, ובצרות עינם ביתר הגלויים שאינם יכולים לכללם אינם כי אם ממעטים את התפשטות החיים וממעטים את דמות גלויי הרוח. אבל ההכללה העליונה נותנת דוקא על ידי מרחבה וודאותה את התכונה העדינה בדיקנות היחוד, המביא את הקנאה המשובחת המולידה את גאונות הרוח, המסירה מדרכה כל רפיון של קטנות פרטית, כל ספק וכל שיתוף, "ד' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר". ומתוך שהיא כללית, מפני שבתוכה כלול כל, אינה יכולה על פי טבעה להוציא כל דבר משלטונה והכללתה ולכל היא נותנת מקום, אבל בזה היא רק מרבה את הופעות האורה בתוך כל סגנוני החיים וגלויי הרוח, וחפץ הסבלנות היסודי שלה הוא לתן מקום לכל נטיה של אור, של חיים ושל הופעה רוחנית.

יודעת היא כי בכל יש ניצוץ אור, הניצוץ האלהי הפנימי זורח בכל אחת מהאמונות השונות, בתור סדרי חנוך שונים לתרבות האנושית, לתקון הרוח והחומר, השעה והעולם, היחיד והצבור שלה, אלא שהם בהדרגות שונות. כשם שכח הצומח אחד הוא ומתגלה בארז אשר בלבנון ובאזוב אשר בקיר, אלא שבראשון הוא בא בצורה עשירה ומרובה ובשני בצורה עניה ומעוטה, כן אור הניצוץ האלהי בא בגבוהה שבדתות ואמונות באופן עשיר ודרך רוממה ובירודה שבהן באופן מטושטש, בעוני ושפלות. הרשעה והבערות האנושית עותה את הדרכים של נטית האדם הכללית, השואפת אל הטוב, אל האמת, אל האושר הרוחני במעמקי מובנו. אבל גם במעמקי הקלפות היותר גסות גנוז וחבוי הוא אותו הניצוץ הטוב, אור ד', אור האורים, שאי אפשר לנו לבטאו ואיננו יכול להתלבש באותיות של שום מבטא גם לא של שום רעיון. והעולם הולך ומתבסם, הדעה הישרה הולכת ומרחבת את דרכה, ההגיון הבריא והנסיונות הרבים מפנים את הדרך מהמכשולות, הטעיות הולכות ומתמעטות וסבוכי הדמיון הגס הולכים ומתפרקים, נשאר בחובו בעצם תקפו עז הרוח הפנימי הדוחף את ניצוצי הטוב להגלות, וניצוצי הטוב, שהם זיקי אור אמת מזהר אור אלהים אמת, מתחילים להתראות מתוך חגוי ארצות מאפליות. על כן מתחילים להתנוצץ אבקי האמת והאור המפוזרים בין כל האמונות השונות, שכולן נובעות ממעין החי היחיד, שעיקרו ושרשו הוא תמיד אור ישראל, האמונה הטהורה העומדת על הבסיס היחידי שמעמידה לעד ושלעד לא ימעד.

לכן תחת לדחות את כל תכן הארג המחשבי, שהנצוצות הקטנים של הטוב מתחילים להתנוצץ ממנו ושהם בעצמם מצודדים ← צדים, לוכדים נפשות[5] ללכת אל עמקי התהום, מקום שלטון החשך הממית את הנשמה בעוצם גבורתו, - מה שבאמת לא יצלח בידו, - עלינו להרבות את האור המקורי, לגלות את הרחב ואת העומק, את הכלליות והנצחיות שיש באורן של ישראל; לבאר איך כל ניצוץ טוב המתגלה בעולם אחר הרי הוא נובע ממקורו ומתחבר אליו בחבור טבעי. אז מכל הנצוצות המתגלים מחדש יתוסף אור וחיים לנשמת האומה הכבירה בעז רוחה, בכח אלהים שבה, ולבבות צמאי אורה יביטו אליה ונהרו ולא ילכו לרעות בשדה אחר גם את אותו המרעה אשר החלו לחשוב שאך שם הוא מקומו.

ועתידה הסבלנות להתפשט, עד שיוכל רוח האדם בכללו למצא את הניצוץ הטמיר בכולן, וממילא יזרק כל הסיג הלאה, (זכריה ט ז): "והסירותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו", ויצורפו כל הניצוצות לאבוקה היותר גדולה, ואז תהפך אל העמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ד'. (משלי כה ד): "הגו סיגים מכסף ויצא לצורף כלי"[6].